

Zarządzenie nr 67/2025
Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
z dnia 22 grudnia 2025 r.

w sprawie: zasad włączania karty ewidencyjnej ruchomego zabytku techniki do wojewódzkiej ewidencji w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyśle

Na podstawie art. 92 ust.1 w związku z art. 91 ust.4 pkt.3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1292), zarządzam, co następuje:

§ 1

Zakres i cel zarządzenia

1. Zarządzenie określa szczegółowe zasady, tryb i kryteria dotyczące włączania kart ewidencyjnych pojazdów do wojewódzkiej ewidencji zabytków prowadzonej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (dalej: WEZ).
2. Celem zarządzenia jest:
 - a) zapewnienie prawidłowego i jednolitego procesu kwalifikacji pojazdów jako zabytków ruchomych;
 - b) ułatwienie identyfikacji i dokumentacji pojazdów o szczególnej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej;
 - c) stworzenie jasnych wytycznych dla osób i instytucji zgłaszających pojazdy do wpisu do WEZ;
 - d) zabezpieczenie interesów dziedzictwa kulturowego województwa poprzez właściwą ochronę zabytków ruchomych.
3. Włączenie karty ewidencyjnej ruchomego zabytku techniki do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić:
 - a) na wniosek właściciela pojazdu (wzór wniosku o włączenie karty pojazdu do wojewódzkiej ewidencji zabytków stanowi załącznik nr 1 do zarządzenia nr /2025 Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia);
 - b) z urzędu, za zgodą właściciela.

§ 2

Definicja pojazdu zabytkowego

1. Pojazdem zabytkowym w rozumieniu niniejszego zarządzenia jest pojazd, który spełnia kryteria zabytku ruchomego określone w art. 3 pkt 1 i pkt 3 oraz art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. d ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a w szczególności posiada:

- a) **wartości historyczne**, wynikające z powiązania z istotnymi wydarzeniami, epoką historyczną lub wybitnymi postaciami. Pojazd może być uznany za posiadający wartość historyczną, jeżeli:
- brał udział w ważnych wydarzeniach historycznych (np. uroczystościach państwowych, wydarzeniach politycznych, działaniach wojennych),
 - był używany przez znane postacie historyczne, społeczne, wojskowe lub polityczne (np. premier, znany sportowiec, bohater narodowy),
 - reprezentuje epokę przełomu technologicznego lub społecznego (np. pierwsze powojenne samochody osobowe w Polsce),
 - jest związany z konkretnym etapem historii motoryzacji (np. pierwszy seryjny model w kraju, ostatnia seria produkcyjna w danym zakładzie).
- b) **wartości artystyczne**, wyrażające się w unikatowym wzornictwie, estetyce i walorach plastycznych. Pojazd może mieć wartość artystyczną, jeśli:
- charakteryzuje się oryginalnym lub innowacyjnym wzornictwem (np. karoseria projektu znanego designera),
 - ma wyraźnie wyczuwalną estetykę epoki (np. modernizm lat 70.),
 - posiada ozdobne detale i wykończenia, np. chromowane zderzaki, intarsje, ręcznie wykańczane wnętrza,
 - reprezentuje styl projektowania charakterystyczny dla konkretnego kraju lub regionu.
- c) **wartości naukowe**, wynikające z unikatowych rozwiązań technicznych, technologicznych lub konstrukcyjnych. Pojazd ma wartość naukową, gdy:
- zawiera innowacyjne rozwiązania techniczne jak nowe typy silników, układów zawieszenia, hamulców, napędów,
 - zastosowano w nim nowatorskie materiały konstrukcyjne (np. włókna szklane, aluminium),
 - stanowi radykalne odejście od wcześniejszych rozwiązań technologicznych,
 - prezentuje etap przejściowy w rozwoju techniki motoryzacyjnej (np. pojazdy hybrydowe sprzed ery masowej produkcji EV),
 - jego konstrukcja może służyć jako źródło badań dla historii technologii.
- d) **znaczenie dla dziedzictwa kulturowego regionu lub kraju**, wyrażające się w szczególności poprzez:
- powiązanie pojazdu z lokalnym przemysłem motoryzacyjnym (np. produkcja lub montaż pojazdu w zakładach działających na terenie regionu),
 - udział pojazdu w wydarzeniach o charakterze społecznym, gospodarczym lub historycznym ważnych dla regionu lub kraju (np. uczestnictwo w ważnych rajdach, paradach historycznych, służba w instytucjach państwowych lub lokalnych),

- udokumentowaną rolę pojazdu jako środka transportu o symbolicznym znaczeniu w pamięci zbiorowej lokalnych społeczności,
- status pojazdu jako rzadkiego przykładu krajowej produkcji lub konstrukcji, która odegrała rolę w rozwoju polskiej techniki motoryzacyjnej,
- używanie pojazdu przez postacie istotne dla kultury, nauki, polityki lub sportu na szczeblu regionalnym lub krajowym.

2. Pojazdy podlegające wpisowi do WEZ powinny zachować stan substancji konstrukcyjnej oraz elementów wystroju zbliżony do fabrycznego, z dopuszczalnymi ubytkami wynikającymi z wieku pojazdu.

3. Wiek pojazdu nie stanowi warunku koniecznego, jednak pojazdy liczące co najmniej 40 lat, nieprodukowanych od co najmniej 20 lat traktowane są jako zasługujące na szczególną uwagę do wpisu, pod warunkiem spełnienia powyższych kryteriów. Pojazdy młodsze niż 40 lat, nieprodukowane od co najmniej 15 lat, również mogą podlegać wpisowi, jeśli spełniają pozostałe kryteria wartości zabytkowej lub znaczenia dla dziedzictwa kulturowego i oryginalności. Każdy wniosek podlega indywidualnej ocenie Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który zastrzega sobie prawo do odmowy wpisu w przypadku niespełnienia któregokolwiek z kryteriów lub braku wystarczających przesłanek do uznania pojazdu za posiadający wartość zabytkową.

4. Pojazdy stanowiące efekt masowej produkcji, w szczególności popularne modele seryjne, **nie są z założenia uznawane za zabytkowe wyłącznie ze względu na wiek lub stopień oryginalności.**

Wpis takich pojazdów do ewidencji może nastąpić jedynie w przypadku, gdy wykazują one **łącznie istotne cechy wartości zabytkowej**, potwierdzające ich znaczenie dla dziedzictwa kulturowego.

W szczególności dotyczy to pojazdów, które:

- a) wykazują ponadprzeciętny stopień oryginalności, autentyczności konstrukcji i zachowania materiałów zgodnych ze specyfikacją z epoki,
- b) zostały odrestaurowane lub odbudowane zgodnie z historyczną dokumentacją i specyfikacją wytwórcy, z użyciem oryginalnych części lub odpowiedników o tej samej specyfikacji,
- c) są utrzymywane w stanie historycznie poprawnym, bez ingerencji zaburzającej ich autentyczność,
- d) posiadają znaną historię i udokumentowane znaczenie kulturowe lub techniczne, wynikające np. z udziału w ważnych wydarzeniach, rzadkiego wyposażenia lub unikalnych rozwiązań konstrukcyjnych,
- e) wykazują cechy unikatowości, takie jak: wyjątkowa konfiguracja, bardzo niski stopień zachowanych egzemplarzy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, szczególna rzadkość wersji produkcyjnej lub zastosowanie innowacyjnych rozwiązań technicznych.

Ostateczna ocena spełnienia powyższych kryteriów, w tym stopnia ich istotności, należy do Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który może odmówić wpisu w przypadku uznania, że przedstawione przesłanki nie dają wystarczających podstaw do uznania pojazdu za posiadający wartość zabytkową.

§ 3

Ocena zasadności wpisu

1. Każda karta pojazdu objęta wnioskiem o włączenie do wojewódzkiej ewidencji zabytków podlega indywidualnej ocenie dokonanej przez Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z siedzibą w Przemyśle lub działających z jego upoważnienia:
 - Zastępcy Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Rzeszowie,
 - Kierowników Delegatur w Krośnie i Tarnobrzegu.
2. Oceny dokonuje się na podstawie kryteriów określonych w § 2 niniejszego zarządzenia.

§ 4

Kolekcje pojazdów zabytkowych

1. Za kolekcję uznaje się zbiór co najmniej trzech pojazdów w wieku 40 lat i starszych, nieprodukowanych od co najmniej 20 lat, gromadzonych według jasno określonych zasad.
2. Kolekcja może zostać rozszerzona o pojazdy młodsze niż 40 lat, pod warunkiem, że:
 - a) nie jest on produkowany od co najmniej 15 lat;
 - b) odpowiada charakterystyce kolekcji;
 - c) posiada wyróżniające się bardzo wysokim stopniem zachowania oryginalności z czasu produkcji;
 - d) jego wartość kolekcjonerska została potwierdzona przez dwóch niezależnych rzeczoznawców techniki motoryzacyjnej;
 - e) spełnia kryteria zabytku określone w § 2 ust. 1.
3. Postępowanie w sprawie włączenia kolekcji do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków prowadzone jest wyłącznie w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Przemyśle.

§ 5

Wymogi dotyczące kart ewidencyjnych pojazdów

1. Każdy pojazd zgłaszany do włączenia do WEZ powinien posiadać kartę ewidencyjną zabytku ruchomego, sporządzoną zgodnie z wzorem określonym w załączniku nr 4 do Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. (tj. Dz.U z 2021 r. poz.56).
2. Karta ewidencyjna powinna zawierać:
 - a) nazwę pojazdu (typ, marka, model),

- b) materiał,
- c) miejscowość,
- d) adres i miejsce przechowywania,
- e) przynależność administracyjną (województwo, powiat, gminę),
- f) właściciela i jego adres
- g) opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i odręczny podpis autora),
- h) rok produkcji,
- i) dane firmowe (producent i kraj produkcji) i numer identyfikacyjny (VIN lub inny),
- j) wymiary
- k) opis stanu technicznego oraz oryginalności,
- l) dane historyczne modelu (dane powinny stanowić opracowanie własne wnioskodawcy, oparte na wiarygodnych źródłach i materiałach archiwalnych; nie dopuszcza się wykorzystywania niesprawdzonych informacji lub treści skopiowanych z ogólnodostępnych źródeł internetowych, w szczególności zawierających błędy lub niezweryfikowane dane),
- m) dokumentację fotograficzną o charakterze dokumentalnym, obejmującą fotografie wykonane na papierze fotograficznym błyszczącym, w formacie nie mniejszym niż 7,5 x 10,5 cm, przedstawiające pojazd zabytkowy w sposób ostry i wyraźny, ujęty frontalnie (bez perspektywy skośnej), w następujących rzutach:
 - widok z przodu,
 - widok z tyłu,
 - widok lewego i prawego boku,
 - deski rozdzielczej z widocznymi wskaźnikami,
 - znaków firmowych oraz innych elementów identyfikacyjnych pojazdu;Fotografie uzupełniające, przedstawiające inne, niewidoczne na fotografiach podstawowych, fragmenty pojazdu zabytkowego, w szczególności detale konstrukcyjne, techniczne lub dekoracyjne, mające znaczenie dla oceny jego wartości zabytkowej;

3. Karty ewidencyjne mogą być sporządzane przez:

- a) rzeczoznawców do spraw techniki samochodowej lub ekspertów z dziedziny pojazdów zabytkowych lub rzeczoznawców samochodowych wybranych z aktualnych list publikowanych na stronach Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Infrastruktury;
- b) właścicieli pojazdów lub inne osoby zainteresowane, pod warunkiem zachowania wymogów formalnych oraz dołączenia opinii rzeczoznawcy o udziale oryginalności głównych podzespołów w pojeździe.

4. Wzór karty oraz szczegółowe informacje dostępne są na stronie: <https://nid.pl/dzialalnosc/gromadzenie-dokumentacji-rejestru-i-ewidencji/ewidencja-zabytkow/>

§ 6

Tryb składania i rozpatrywania wniosków o wpis pojazdów do WEZ

1. Wniosek o wpis pojazdu do wojewódzkiej ewidencji zabytków powinien zawierać dodatkowe załączniki:
 - a) dwa egzemplarze karty ewidencyjną zabytku ruchomego,
 - b) inne dokumenty uznane za istotne, np. kartę ewidencyjną ruchomego zabytku techniki,
2. W przypadku wniosku zawierającego kartę wykonaną przez właściciela pojazdu, obowiązkowe jest dołączenie opinii technicznej rzeczoznawcy o oryginalności głównych podzespołów.
3. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wezwać wnioskodawcę do przedłożenia dodatkowej ekspertyzy rzeczoznawcy lub innego specjalisty sporządzonej na jego koszt, o ile nie postanowi inaczej.
4. Na potrzeby oceny unikatowości, znaczenia historycznego lub wartości technicznej pojazdu będącego efektem masowej produkcji, wnioskodawca zobowiązany jest do przedstawienia wiarygodnych dowodów potwierdzających:
 - a) związek pojazdu z udokumentowanym wydarzeniem historycznym lub osobą o istotnym znaczeniu kulturowym, społecznym lub politycznym;
 - b) rzadkość występowania danego egzemplarza na rynku krajowym lub zagranicznym (np. poprzez dane z ewidencji, rejestrów klubowych, danych producenta);
 - c) autentyczność i zgodność rekonstrukcji z technologią okresu produkcji, potwierdzoną np. przez rzeczoznawcę lub dokumentację techniczną;
 - d) inne informacje, które mogą świadczyć o wyjątkowości pojazdu w kontekście jego historii użytkowania, przynależności do kolekcji, użycia w instytucjach publicznych itp.

§ 7

Włączenie pojazdów polskiej konstrukcji i produkcji

1. Pojazdy będące polską konstrukcją i/lub wytworem polskiego przedsiębiorstwa (zakładu krajowego), mogą zostać wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków niezależnie od ich wieku, o ile spełniają jedno z kryteriów wartości zabytkowej określone w § 2. Za polskie przedsiębiorstwo uznaje się podmiot mający krajową siedzibę i opracowujący własne konstrukcje pojazdów (np. FSO, FSC, FSM, FSR, FSD, Jelcz, Star, Autosan). Produkcja realizowana przez zakłady stanowiące filie lub oddziały koncernów zagranicznych nie jest traktowana jako polska produkcja w rozumieniu niniejszego zapisu.
2. Wpisywanie takich pojazdów uznaje się za szczególnie istotne z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego i dokumentowania historii rodzimej motoryzacji.

3. Przy ocenie pojazdów krajowej konstrukcji i produkcji szczególną uwagę zwraca się na:
- a) znaczenie pojazdu dla historii rozwoju motoryzacji w Polsce,
 - b) poziom zachowania oryginalnej substancji i autentyczności,
 - c) wartość dokumentacyjną pojazdu w kontekście przemysłu, technologii i transportu XX wieku.

§ 8

Postanowienia końcowe

1. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.
2. Tracą moc:
 - a) Zarządzenie Nr 14/2024 Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 15 maja 2024 roku w sprawie: zasad włączania karty ewidencyjnej ruchomego zabytku techniki do wojewódzkiej ewidencji w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyśle
 - b) Zarządzenie Nr 20/2024 Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 28 czerwca 2024 roku zmieniające zarządzenie w sprawie zasad włączania karty ewidencyjnej ruchomego zabytku techniki do wojewódzkiej ewidencji w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyśle.
3. Zarządzenie podlega ogłoszeniu:
 - a) na stronie internetowej Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków: www.wuozprzemysl.pl
 - b) w Biuletynie Informacji Publicznej Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.
4. Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków zobowiązuje pracowników merytorycznych do stosowania niniejszego zarządzenia w bieżącej pracy.
5. Wszelkie zmiany niniejszego zarządzenia wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Podkarpacki Wojewódzki
Konserwator Zabytków

mgr inż. arch. Adam Sapeta